

I DE MONSALVO¹

L'edició que ha realitzat el doctor Maurici Pérez de l'obra de Finestres, *Praelectio cervariensis sive commentarius accademicus ad titulum pandectarum de vulgari et pupilari substitutione*, pel seu rigor, la seva erudició i el seu aparell crític, ens permet endinsar-nos no només en una de les figures clau de la jurisprudència catalana del segle XVIII, o en el coneixement del dret successori, encarnat en les figures de la substitució vulgar i pupillar, sinó també en l'humanisme jurídic i en el iusnaturalisme classicista, al qual el jurista català es va acollir en desterrar els mètodes baixmedievals.

L'estudi introductor i que ofereix el professor Pérez Simeón (p. 17-52) constitueix per a l'especialista la part més interessant de tota l'obra, tant pel seu rigor com per la seva exhaustivitat. Aquesta introducció consta de tres parts: una primera en la qual s'exposen la vida i l'obra de Finestres (p. 17-31), una segona en la qual s'aborda l'estudi de la *Praelectio* (p. 32-48) i una tercera en la qual s'exposen, a tall d'apèndix, els criteris seguits per l'autor en la traducció i les notes (p. 49-52).

En la primera part, la personalitat de Finestres es presenta des d'una perspectiva innovadora, molt distinta de la que pot trobar-se en les biografies publicades fins a aquesta data. El doctor Pérez Simeón es desmarca del tractament hagiogràfic de Gallissà i Casanovas i ofereix un retrat de Josep Finestres molt més veraç i equilibrat, en el qual els mèrits del professor de Cervera es mostren

1. Estudi introductor i traducció, notes i índex a càrrec de Maurici Pérez Simeón, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 2005.

juntament amb altres facetes menys atractives de la seva personalitat. En efecte, Finestres es presenta com un erudit humanista de formació jesuítica, d'ideologia conservadora i antiil·lustrada, cristià sincer i de vida moral exemplar, però, segons el parer de l'autor, excessivament aïllat de la vida política i la realitat social del seu temps. En aquest sentit, el professor Pérez Simeón critica, en especial, el caràcter excessivament pusil·lànim de Finestres, que el va portar a adoptar una actitud massa condescendent amb el poder establert, a doblegar-se a les seves exigències o a deixar de prestar suport a algun dels seus amics jesuïtes després de l'expulsió d'aquests el 1776 (p. 21). En resum, l'autor presenta Finestres com una personalitat que tanca una època, un dels darrers humanistes del Barroc, l'obra del qual encarna (tradueixo la p. 21) «un enfocament de la ciència jurídica que està condemnat a no sobreviure a la Revolució Francesa».

De la segona part de l'estudi introductori, dedicada, com s'ha dit, a la història específica de la *Praelectio* sobre la substitució vulgar i pupil·lar, cal destacar l'exhaustivitat de l'anàlisi del doctor Pérez Simeón, que li permet oferir-nos fins als detalls més nimis vinculats amb l'edició del llibre: així, els motius que van portar Finestres a elegir Barber com a impressor o el preu al qual van sortir a la venda els primers exemplars (p. 33).

Segons el nostre parer, allò més rellevant d'aquesta segona part és l'anàlisi del mètode seguit per Finestres, en el qual es trenquen molts dels tòpics vinculats a la jurisprudència humanista, com és l'enganyosa distinció entre humanistes antiquaristes i humanistes sistemàtics (p. 37, n. 98). En aquest sentit, cal destacar la reivindicació que fa el doctor Pérez Simeón dels humanistes de Salamanca del segle XVII, veritables i únics referents metodològics de Finestres. Ho permet intuir —en l'obra només apuntada— l'existència d'un humanisme jurídic hispànic, de naturalesa catòlica, amb uns trets singulars en el marc general del *mos gallicus*.

La tercera part de l'estudi introductori se centra en els criteris elegits per a la traducció i l'elaboració de les notes.

Pel que fa a la traducció, cal dir que, a pesar de l'aridesa del text i de la complexa estructura sintàctica dels passatges, la versió catalana, que no cau en ambigüitats, girs o veus artificioses, ni recorre a construccions sintàctiques complexes, resulta, per la seva claredat i precisió, de fàcil lectura i comprensió.

La traducció s'acompanya d'un amplíssim aparell crític de vuit-centes vuitanta notes, en les quals s'exposen, fil per randa, les claus de l'obra. Els editors van optar per l'inusual procediment d'intercalar les pàgines amb les notes darrere de cada pàgina de traducció, de manera que el lector pot tenir simultàniament davant seu el text anotat i les notes; així s'evita el divorci entre el text i la nota que es produeix quan tot l'aparell es concentra en un text seguit al final del

llibre. En l'obra, aquest divorci hauria estat un gravíssim error, ja que les notes constitueixen, per si mateixes, un tractat complet de les substitucions vulgar i pupil·lar en l'àmbit del dret comú, fins al punt que la seva erudició pot arribar a fer-les més atractives que el mateix text de Finestres, el qual, tot i que és una obra rigorosa, en el fons posseeix un contingut escassament original, cosa que va impedir que l'obra assolís una notable rellevància jurídica, tal com s'adverteix a partir de l'estudi que el doctor Pérez Simeón fa de l'obra.

El contingut de les notes és molt variat i resulta difícil reconduir-les a una determinada tipologia: en algunes s'amplien les parques cites d'autors o de textos literaris que es troben en el text de la *Praelectio*, remetent-nos al lloc concret citat; en altres casos, l'autor desplega la seva vocació de romanista i analitza de manera detallada els complexos textos del Digest i del Codi dels quals s'ocupa Finestres, detecta errors en les cites (per exemple, notes 271 i 611) o detecta, fins i tot, l'edició concreta del *Corpus Iuris Civilis* i de les fonts prejustinianees que Finestres va prendre com a referència. De manera especial, m'atreveixo a recomanar la lectura de les notes del prefaci, que són indicatives de la inusual erudició del seu autor.

Potser, si s'ha de fer algun retret a l'aparell de notes, és que, segons el meu parer, el doctor Pérez Simeón hauria pogut estalviar-se algunes notes que contenen informació molt bàsica, que el lector pot trobar en qualsevol manual de dret romà, mentre que s'hauria agraït un tractament menys condensat d'algunes qüestions molt complexes, ja que, a vegades, el discurs es fa tan dens que el lector es veu obligat a alentir el ritme de lectura de la nota, cosa que podria provocar la pèrdua de la línia argumental del text de Finestres.

Finalment, els complets índexs del final de l'obra són un altre dels èxits importants del treball, de manera especial l'índex d'autors i obres citats, en el qual no només s'indiquen els cent quaranta-set autors citats per Finestres, sinó que el traductor ha anat verificant les cites en tots els casos en què li ha estat possible, de manera que no només ha pogut detectar casos en els quals Finestres citava translatíciament, sinó que alguna vegada ha pogut, fins i tot, descobrir l'edició concreta d'obres que va consultar el professor de Cervera. En resum, la lectura d'aquest índex proporciona un panorama molt complet de la bibliografia utilitzada pels professors de lleis de les universitats hispàniques de mitjan segle XVIII, de manera que pot servir com a punt de referència per a futures investigacions, molt necessàries en aquest camp, encara poc explorat.

Els qui hagin tingut l'oportunitat de llegir en tota la seva extensió la present edició de l'obra de Finestres realitzada pel doctor Mauricio Pérez, saben, per la dificultat que comporta una labor com aquesta, que aquest llibre mereixeria un estudi més exhaustiu del que hem realitzat, però, encara sense esgotar

RECENSIONS

les nombroses qüestions que es recullen, volem deixar testimoni que ens trobem davant d'una obra d'obligada referència en la historiografia jurídica, sia per la seva magnífica traducció, sia per l'àmplia bibliografia jurídica referenciada, sia per l'exegesi de les fonts jurídiques.

Juan Alfredo Obarrio Moreno
Universitat de València